

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 13

Матеріали

*Міжнародної науково-практичної конференції
“Управління бізнесом в умовах глобальної нестабільності”
м. Київ, МАУП, 26 березня 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 2 від 25.02.15)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук., проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук., проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук., проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук., проф.;
К. В. Муравйов, канд. юрид. наук., доц.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Л. В. Романова, д-р екон. наук, проф.;
В. Є. Сафонова, д-р екон. наук;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соц. наук, проф.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук., проф.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 13: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. “Управління бізнесом в умовах глобальної нестабільності”, 26 березня 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2015. — 300 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичної конференції, присвяченої проблемам реформування системи управління бізнесом в умовах розгортання кризових ситуацій та глобальної нестабільності.

Для науковців і громадсько-політичних діячів, керівників та власників бізнесу, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і бізнесу.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2015

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2015

Юсеф Нахля

Современные глобальные особенности влияния на социально-экономическое, научно-техническое и культурное развитие стран Ближнего Востока..... 125

Пожар Є. П.

Формування сектора соціальної економіки в Україні 130

Дубняк М. О.

Взаємодія держави та транснаціональних корпорацій як проблема стратегічного менеджменту 133

Говтвяниця Н. В.

Соціальні аспекти розвитку бізнесу в умовах глобальної нестабільності 136

Корінчевська І. А.

Відпрацювання моделі навчання персоналу підприємств та цивільного населення домедичної допомоги у випадку надзвичайних ситуацій та терористичних актів..... 139

Красногор О. В., Клінова І. Ю.

Функції та повноваження Президента України 143

Заросило В. В.

Напрями класифікації спортивно масових заходів, як одного з видів культурно-видовищних заходів..... 149

Євчук Т. В.

Роль та обсяги повноважень прокуратури в Російській імперії та в Україні..... 153

Алили Парвин Назим огли

Развитие Азербайджана в рамках европейской интеграции 157

Пашняк А. М.

Міжнародний туризм: актуальність та перспективи розвитку..... 160

Кіщенко Ю. В.

Суспільне мовлення як консолідуючий чинник українського суспільства 165

ДЕРЖАВНЕ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Воронов О. І.

Державне регулювання бізнесу методом групового ухвалення управлінських рішень 167

Дікарев О. І., Краснощек О. В., Зваженко Ю. В., Накалюжна А. С.

В пошуках стратегій енергетичного права та дипломатії в контексті зростання політичних ризиків “вуглецевої демократії” 171

Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф.

Економічна безпека України в умовах глобальної нестабільності 175

Якімов В. В.

Правові аспекти забезпечення принципу децентралізації на сучасному етапі 180

Міхатуліна О. М.

Порівняльне господарське законодавство та шляхи його застосування в господарському праві України 186

О. І ДІКАРЄВ

канд. політ. н., доц., УАІМВЛ МАУП

О. В. КРАСНОЩЕК

докторант, МАУП

Ю. В. ЗВАЖЕНКО

докторант, МАУП

А. С. НАКАЛЮЖНА

докторант, МАУП

В ПОШУКАХ СТРАТЕГІЙ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА ТА ДИПЛОМАТІЇ В КОНТЕКСТІ ЗРОСТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ “ВУГЛЕЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ”

Становлення і розвиток української державності, вип. 13, с. 171–174

Питання регулювання відносин надрокористування та міжнародно-правового співробітництва держав у сфері надрокористування протягом тривалого періоду часу розглядався в політичній площині і практично не містив комплексного міжнародно-правового аналізу. Енергетична криза 1973 р., посилення протистояння надрокористувачів і держав, що здійснюють суверенні права в галузі надрокористування, визначили появу серйозних аналітичних досліджень у сфері надрокористування. Особливий внесок у розвиток даної доктрини внесли К. Кальво, Ф. Родрігес, Д. Салакьюзе, Р. Санчос, С. Сафіна, М. Сорнараджа, Е. Сек, У. Фокс, Б. Ченг.

Вчені констатують, що політичні ризики зростають швидше правових механізму врегулювання конфліктних міжнародних відносин з приводу природокористування. Дж. Фіннерті (John D. Finnerty, 2001) та Джеральд Вест (Gerald West T., 1996) в дискурсі про політичні ризики виділяють прихильників двох шкіл: (1). Це ті, хто дає визначення політичних ризиків у термінах державного втручання (Weston, Sorge, 1972; Kobrin, Stephen, 1982; Aliber, Robert, 1973). В рамках цього підходу ризики визначаються як дії національних урядів, які заважають проведенню ділових операцій, змінюють умови угод або призводять до часткової або повної конфіскації власності іноземних компаній. Тобто ризик виникає в результаті конфліктів між корпоративними цілями і прагненнями органів державної влади. Уряди намагаються отримати максимальну економічну вигоду мінімальною “політичною

ціною”, компанії ж прагнуть отримати режим найбільшого не лише економічного, а й політичного сприяння; (2). Ті, хто досліджує кореляції політичних ризиків з політичними подіями або діями, які накладають обмеження на діяльність компаній (Kobrin, 1982; Jodice, 1981; Rice, Махмуд, 1986; Smith, 1971; Rodriques, Carter, 1979; Kennedy, 1987, Gerald West T., 1996; John D. Finnerty, 2001). У рамках даного підходу політичний ризик можна визначити як: непередбачені обставини, що виникають у політичному середовищі або викликані політичними подіями або процесами у формі обмежень проведенню внутрішньодержавних та міжнародних операцій; неконфліктні та інтеграційні події та процеси, які можуть призвести зміни урядової політики всередині країни або в зарубіжних країнах.

Класичний підходом вже стала класифікація політичних ризиків на основі виділення двох його типів — мікро- і макроризиком (Robock, 1971; Kobrin, 1979; Simon, 1982; Kennedy, 1987). Мікроризики включають сукупність таких ймовірних політичних змін, які зачіпають інтереси не всіх, а лише одного або декількох суб'єктів. Макроризики пов'язані з подіями, що впливають на діяльність всіх суб'єктів, наприклад зарубіжних інвесторів, в країні розміщення. Прояви даного виду ризиків — революція, війна, зміна уряду і т. д.

І. Джус пропонує класифікацію політичних ризиків в залежності від джерел походження. В якості критерію він виділяє структуру політичної системи з поділом влади на виконавчу, законодавчу і судову (Джус, 2002). Цей критерій передбачає розрізнення політичного ризику в залежності від органів державної влади, які є його джерелами (президент, уряд, парламент, регіональні та муніципальні влади, суди різних інстанцій, силові структури, численні контролюючі та регламентують відомства).

Нині Україна як член СОТ та ряду інших організацій активно співпрацює в глобальному середовищі. В надрах України виявлено близько 20 тис. родовищ і проявів 117 видів корисних копалин, з яких 8291 родовище 97 видів корисних копалин має промислове значення і враховано Державним балансом запасів. Мінерально-сировинні ресурси України значною мірою зумовлюють державний поділ праці, місце України у світовому виробництві. За потенційною вартістю підтверджених видобувних запасів корисних копалин у надрах вона займає 12 місце у світі (2,2 % потенційної вартості світових запасів). Усі розвідані родовища, що мають промислове значення, можна розподілити залежно їх розмірів, якості корисних копалин, екологічних, економічних та інших умов їх промислового використання. Відповідно до від обсягу затверджених запасів корисних копалин, родовища розподіляють на три основні групи: великі, середні та малі. Згідно з аналізом фонду розвіданих родовищ, з усіх розвіданих родовищ в експлуатацію передано 2945 або 35,5 %. Із загальної кількості розвіданих родовищ, що знаходяться в експлуатації, великі становлять 9,6 %, середні — 27,7 %, малі — 62,6 %. Щорічно видобувається з крупних родовищ понад 51 % мінеральної сировини, 24 — з середніх і лише 25 % — з малих родовищ. Таким чином, в Україні в резерві знаходиться 5346 родовищ або 64,5 %. Водночас значні об'єми спо-

живання нафти і природного газу (п'яте місце у світі за обсягами газоспоживання після США, Росії, Німеччини та Великобританії) і недостатній власний видобуток, що покриває внутрішнє споживання нафти на 10–12 % і газу — на 20–25 %, змушує Україну імпортувати енергетичну сировину у великих обсягах (по імпорту газу держава займає третє місце у світі після США і Німеччини). Це негативно впливає на загальний торговельний баланс мінерально-сировинної продукції і складає значні політичні ризики і вимагає не тільки економічних стратегій, відповідних фінансових механізмів та сек'юритизації, але й економічної дипломатії. За питомою вартістю запасів, що приходяться на 1 км² території, Україна теж знаходиться на 12-му місці.

Наше дослідження будується в парадигмі аналізу права Е. Кантом. В його працях процес взаємодії права і політики носить яскраво виражений взаємообумовлених характер. В його концепції кожна з цих категорій найістотнішим чином впливає на зміст і значення іншої. Говорячи сучасною термінологією, Кант вважав, що незважаючи на неухильне зростання значення правових інститутів і механізмів у справі підтримання стабільності міжнародної системи, можливості міжнародного права об'єктивно обмежені. Правові норми можуть бути дієвими тільки в поєднанні з політичною волею держав. Кант визначаючи предмет міжнародного права, наголошує на тому, що право держав у відношенні один до одного не зовсім правильно називати міжнародним правом. Воно повинно було б, швидше, називатися міждержавним. Це таке право, коли одна держава, що розглядається як моральне обличчя, по відношенню до іншої держави, у стані природної волі, а отже, і в стані постійної війни робить своїм завданням встановити почасти право на війну, почасти право під час війни, почасти право після війни. Тобто вбачаючи основу міжнародного права в праві природному, Кант все ж визначає його і як сукупність формально-юридичних розпоряджень. У предмет міжнародного права Кант також включав відносини окремих осіб до іноземної держави та громадян різних держав між собою. Центальною проблемою міжнародного права для Канта була проблема встановлення вічного миру у відносинах між державами. Ця ідея за багато століть до Канта почала хвилювати вчених стародавньої Індії та Китаю. Однак найбільший поштовх у своєму розвитку вона отримала в новітню епоху.

Енергетичні відносини стали в центрі уваги саме в новітню епоху в контексті центрального місця вугілля в розвитку економіки. Американський дослідник Тімоті Мітчел (Timothy Mitchel) вважає, що термін “вуглецева демократія” спочатку розумівся в контексті центрального місця вугілля в розвитку масової демократії в Західному світі. Таким чином було закладено пріоритетні основи енергетичної політики та дипломатії у Великобританії та США. Ми вважаємо, що С. Джевонс був одним з перших, хто розглядав роль вугілля в економіці та пов'язував це питання з аналізом стану демократизації політики Великобританії. Говорячи про “вуглецеву демократію” С. Джевонс вказував на ті обставини, що “вся структура багатства” заснова-

на “на фундаменті невігластва, убогості і вадах”. С. Джевонс вимагає скорочення праці дітей на виробництві, розвитку системи загальної освіти, здатну боротися з “необачністю і пияцтвом в середовищі нижчих класів”. Замість того щоб витрачати матеріальне багатство на розкіш, хвастощі і корупцію, країна повинна домагатися “збільшення ефективності праці наступного покоління”. У висновку він попереджав про те, що тоді був ранок національного процвітання, який вже наближається до полудня. І в цей час ледь почали виплачувати моральні та соціальні борги мільйонам співгромадян, які необхідно виплатити до настання вечора.

Важливий внесок у формування моделі “вуглецевої демократії” зробив Кейнс. М. Кейнс напрацював нові методи опису та управління внутрішнім оборотом грошей. Кейнс читав книгу С. Джевонса про проблеми вугілля, готуючи до публікації власну працю “Загальна теорія”. В 1936 році він прочитав лекцію про С. Джевонса в Королівській статистичній спілці. Показовою рисою тієї трансформації економічного мислення, в якій свою роль зіграв Кейнс, є те, що вичерпання вугільних ресурсів більш не представлялося кризою. Управління вугільними запасами тепер можна було замінити запасами валюти. Після другої Світової війни енергетика та фінансові відносини тісно переплітаються. Така ситуація все більше вимагає врегулювання правової “матерії” відносин надкористування.

С. С. Селіверстов В своїй праці “До питання про поняття енергетичного права” (Селіверстов С. С., 2008, с. 57) зазначає, що в рамках створення дефініції поняття енергетичного права висловлюється думка про те, що норми енергетичного права складаються “в процесі господарської, інвестиційної та регулятивної діяльності”. А. О. Кожухова в праці “До питання про становлення енергетичного права як комплексної галузі” (А. О. Кожухова, 2009, с. 90) вважає, що *per analogia* у формулюванні визначення поняття міжнародного енергетичного права означає, що принципи і норми цієї галузі регулюють “міждержавні відносини в сфері енергетики, а саме відносини, що складаються в процесі господарської, інвестиційної та регулятивної діяльності”.

Видається, що норми і принципи енергетичної та міжнародного енергетичного права можуть складатися не тільки в процесі господарської, інвестиційної та регулятивної діяльності. Важливо враховувати діяльність пов’язану з розвідкою, видобутком, виробництвом, переробкою, зберіганням, транспортуванням, розподілом, торгівлею і споживанням. Оскільки енергетика є надзвичайно залежна від інвестиційної діяльності, то необхідно враховувати стан та ризики фінансових ринків.